

be se bo računal po položnem izpitu za osebo pokojnino in periodično povišanje po čl. 8. teh prememb.

Člen 4.

Odredbe čl. 1., 2. in 3. tega zakona so v prid samo onim stalnim učiteljem (učiteljicam), ki so do 1. maja 1912. leta služili nad pet let.

Člen 5.

Izstopajoč od čl. 30. zakona o narodnih šolah, postanejo začasni učitelji (učiteljice) narodnih šol s kvalifikacijami predvidenimi v členu tega zakona, če imajo v uveljavljanju zakona najmanj pet let nastanitvene službe, stalni učitelj (učiteljica) s plačo stalnega učitelja s prvim povišanjem s tem, da tekom dveh let po demobilizaciji položi učiteljski izpit, strokovni in praktični. Ko bo položil oba izpita, se mu vračuna za periodično povišanje in osebno pokojnino ves čas od 12. julija 1914. l., odnosno od imenovanja.

Čas po preteku dvehletnega roka in do položaja praktičnega izpita se mu ne vračuna ne za osebno pokojnino, ne za periodično povišanje.

Člen 6.

Naredba čl. 4. tega zakona more koristiti samo onemu učitelju (učiteljici), ki bo imel do 1. maja 1912. l. nad pet službenih let.

Člen 7.

Naredbe členov tega zakona morejo koristiti samo oni osebi, omenjeni v zadnjem odstavku čl. 33. zakona o narodnih šolah, če izpolnjujejo, oz. kadar izpolne pogodbe, predpisane v členu 1., 2. in 3. tega zakona.

Člen 8.

Člen 33. zakona o narodnih šolah se izpremeni in glasi:

Učitelji (učiteljice) so državni uradniki. Stalni učitelj (učiteljica) je začetna plača 2400 dinarjev, a za tem se zviša po periodičnih poviških, katerih je devet. Prvih osem je po 300 dinarjev letno, a zadnji 200 dinarjev.

Poviški se dobivajo po preteku vsakega tretjega službenega leta, tako da bo zadnja plača 5000 dinarjev.

Ko učitelj (učiteljica) izvrši 32 službenih let, se more vpokojiti s plačo 5000 dinarjev. Onim, ki bodo delali v šoli nad 32 let, se da letni dodatek 400 dinarjev.

Stalni učitelj (učiteljica) se more vpokojiti tudi po preteku 10 službenih let v slučaju duševne ali telesne nesposobnosti, ter dobi tedaj 40% od svoje sistematične plače, a za vsako leto nad 10-letne službe se poviša pokojnina za 2:72%. O tem rešuje minister po zaslišanju glavnega prosvetnega sveta, a na podlagi potrebnih dokazil, ki jih pošlje šolski nadzornik.

Stalni nastavljeni, ki služijo pod deset let, morejo dobiti v slučaju bolezni državno vzdrževalnino, in sicer 30% od zadnje plače.

Isto plačo in pravico imajo stalni učitelji (učiteljice), službujoči v zavodu »Društvo Kralj Dečanski«, v domu za sirote in v šoli mladoletnih obsojencev ter v sličnih zavodih.

Člen 39. zakona o narodnih šolah se izpremeni in glasi: Začasnim učiteljem (učiteljicam) odpade letna plača 1600 dinarjev in brezplačno stanovanje in kurjava. Do pokojnine in povišanja nimajo pravice.

Člen 41. zakona o narodnih šolah se izpremeni in glasi:

Začetna letna plača namestnika znaša 1200 dinarjev letno.

Po preteku vsakega četrtega leta dobe povišek 300 dinarjev. Teh poviškov je trije, tako da znaša zadnja plača 2100 dinarjev, a po preteku 35 službenih let se z isto plačo vpokoji. Pravico do pokojnine dobe po preteku 10 let stalne službe, in sicer prvih 10 let 40% plače, a za vsako nadaljno leto po 2:4%. Pokojnino more dobiti samo v slučaju bolezni in nesposobnosti za delo.

Člen 9.

Stalni učitelji (učiteljice) po naredbi za nastavljenca narodnih šol južne Srbije od 1. julija 1910. in premembam iste naredbe, službujoči od 1. oktobra 1907. leta, kakor tudi oni učitelji (učiteljice), ki so do osvobojenja služili vsaj deset let z dobro oceno dela v obče, se izenačijo v vsem z učitelji (učiteljicami) v čl. 29. zak. o narodnih šolah. Oprostite se izpita, če so jih imeli položiti in se jim izplača po čl. 8. teh prememb.

Njim se vsa leta vračunajo za pokojnino in povišanje po prememb čl. 33. zakona o narodnih šolah.

Vsi učitelji, ki so izvršili bogoslovno učiteljsko šolo v Prizrenu in nastavljeni od 1. oktobra 1907. l. nadalje, kakor tudi drugi učitelji (učiteljice) iz točke 3. in 4.

omenjene naredbe za nastavljenca južne Srbije ter premembe iste, imenovani za učitelje (učiteljice) od 1. oktobra 1907. leta do osvobojenja teh krajev, se premeste za stalne učitelje (učiteljice) s plačo enako službujočim letom, pod pogojem, da v teku dveh let po demobilizaciji položi praktični učiteljski izpit.

V službena leta za pokojnino in povišanje se jim vračuna ves čas službovanja z omejitvijo odstavka 2. čl. 5. teh prememb.

Z odredbo člena 5. teh prememb, ne oziroma se na čas službovanja, se morejo okoristiti učiteljski zastopniki I. in II. razreda po pravilniku za učiteljske zastopnike (zastopnice) v južni Srbiji. Oni, ki te izpite položijo v teku treh let po izvršeni demobilizaciji, se imenujejo za stalne učitelje (učiteljice) in plača se jim računa, priznavajoč jim največ deset let dotedanje službe, v leta stalne učiteljske službe, brez pravice na naklado za pretekli čas, ali da vplača v pokojninski fond. Oni, ki te izpite ne položijo v določenem roku, kakor tudi učiteljskim namestnikom (cam) III. in IV. razreda po omenjenem pravilniku, se zviša osnovna plača za 50 %, a povišanja jim ostanejo ista.

Za vse ostale učitelje (učiteljice) iz južne Srbije se pooblašča minister prosvete preko glavnega prosvetnega sveta, da odredi komisijo, ki bo po premembah tega zakona o narodnih šolah, a napram kvalifikaciji dotičnih učiteljev (učiteljic) in njihovega dela regulira njihov položaj. Ureditvi in pravniku naj služi za podlago in pri reguliranju onih slučajev, na katere se niso prej nanašali.

Člen 10.

Vse odredbe o plačah po teh premembah so veljavne v celoti za vse učitelje (učiteljice) kraljevstva SHS in se razširijo na te najpozneje do 1. decembra t. l.

Člen 11.

Ta zakon stopi v veljavo, ko ga Narodno predstavništvo sprejme in kralj podpiše.

Spisovanje novih učnih knjig.

O preustroju osnovnega šolstva se vrše kaj pridno razna posvetovanja, kar pač vsakega izmed nas najiskreneje veseli. Ko bodo smotri in učna snov raznih predmetov že jasno začrtani, bo potem pač prvo in najnujnejše delo, da damo učencem potrebnih učnih knjig v roke. Da se bo spisovanje učnih knjig tudi vršilo po nekem smotrnem načrtu, zato je potrebno, da se sedaj primerno porazdeli delo, sicer bi utegnulo za kak učni predmet kar po več pisateljev prirediti učne knjige, drug predmet pa bi spet čakal leta in leta, preden bi se kdo lotil spisovanja dotične knjige.

A sedaj v prehodni dobi je misliti tudi na to, da je večina učnih knjig že povsem razprodana ter da je nujno potrebno, ponatisniti vsaj nekatere dosedanje učne knjige. O vsem tem in še o marsičem (o založništvu, aprobaciji itd.) naj bi se porazgovorili tisti, ki nameravajo sodelovati pri izdajanju učnih knjig.

Za prvo orientacijo bi morda zadostovale drobne notice v naših stanovskih listih. Tako mi je n. pr. znano, da pripravljata tov. D. Humeč »Geometrijo za meščanske šole«; g. ravnatelj H. Schreiner je napisal »Dodatke« k svojim »Čitankam«; podpisane pa prireja gradivo za nov natisk »Čitanke za meščanske šole«, a pozneje namevava sodelovati pri »Zgodovini« in »Slovnici«.

In tako je gotovo še marsikdo, ki se pripravlja na sestavljanje učnih knjig. Naj bi se tudi dotični oglašili, da se spoznamo in o marsičem važnem porazgovorimo.

Josip Brinar.

K preosnovi zgodovinskega pouka.

Zgodovina je predmet, ki je iz njega možno izvajati vse druge predmete. Vera, up, ljubezen do domovine in naroda tvorijo temelj vzajemnosti, složnosti in napredka naroda. V tem predmetu se koncentrirajo veselje, žalost, boj, slova, naobrazba, veda, i. dr.

Za zgodovinski pouk se je treba kulturno poglobiti in poiskati interesantne momente svetovnega razvoja, ljubezni do domovine in naroda. Pouk naj ne bo podan parlamentarno brez čutov, ampak pokazati je navdušeno, da svojo domovino res ljubimo iz prepričanja.

Smer zgodovinskega pouka naj se prenovi! Zajemati ni na mah iz svetovne čaše, poznati je potrebno sigurno najbližje okrožje in za tem dalje ostali svet. Naj se ne formulira po starem kopitu, ampak

pouk naj bo praktičen, interesanten, pomemben in realno vzet iz naroda. Vsak predmet v naravi naj znači pomen zgodovine, iz katerega je mogoče nazorno doznati in se poglobiti zgodovinskimi momentom.

Učitelj, ki biva več let v istem kraju in spozna domače prebivalstvo, zaselja itd., naj izkusa otroka izobraziti, da spozna svoj rod, zgodovino, bivališče, vasi, trge, mesta, dalje pokrajine, gore, vode i. dr. Za tem naj se dozna, kdo so bili predniki, kdo sosedi, od kje so se naselili, zakaj ravno tu, kako je dobil kraj ime, zopet reka, gora; dalje, kaj pričajo bližnje razvaline, obporna znamenja, napisi, nastavki, umetnine, kaj sumlja gozd o svoji preteklosti, koliko časa živi v kraju rod — ali pozna kdo drugega in odkod? Ni li res vsa naša zemlja slovanska in poznamo svoje brate od Korotana, Benečije, preko Jadrana do Crnega morja? Kdo so naši sosedi in kdo se za nasitno roko po lastnini naših bratov? Kakšno je početje nam neljubega gosta in kakšen je njegov namen? Znamo, da je pohlepni Italijan že več let pred svetovno vojno poučeval svojo mladino o naših krajih, medtem, ko smo morali tu gojiti le zgodovino tiranov Habsburžanov, ki jih je videl otrok le na sliki in je moral upoštevati njih milino in dobroto, dasi so v resnici hoteli zatreti ves slovanski rod, a mi smo pri vsem tem pozabljali svoje brate v Benečiji.

Omenjena krivica hlepi po osveti in čaka trenutka daljnjega osvobojenja, zakaj prepričani smo, da le »največ sveta otrokom sliši Slave«. Saj število Slovanov je veliko in smo močni, le tuja vrzel vsiljivega sovražnika Laha se mora odstraniti in izkušajmo iskati pot bratskega edinstva med seboj. Bil smo vezani, preveč patrijotični bivši stari Avstrijci in ne smemo pozabiti, da sedaj, ko smo svobodni, nas veže tem večji patriotizem k svoji očetniji ujedinenji SHS. Pred in med svetovno vojno nas je takorekoč prepočil zli duh, ki se ga moramo otresti, saj smo bili le podložniki tujerodnih nam nepriljubljenih nemških gospodarjev, ki so nas izkoriščevali in zatirali.

Iz tako navedenih slučajev bi se nabralo gotovo obširno gradivo, ki bi tvorilo večji pomoček pri zgodovinskem pouku. S tem bi bilo toliko lažje spoznati vsakomur svojo ožjo domovino. Z ozirom na to misli naj bi se med prebivalstvom nabirala zgodovinska snov. Vsaka šola naj bi imela zbirko domače zgodovine. Skupna snov naj bi se pregledala v okrajnem zastopstvu šol in tako določilo primerno gradivo za pouk. Vsak okraj in okrožje bi imela svojo zgodovino, dalje enotno Slovenijo, celotno državo ujedinenih Jugoslovancev.

Delo bi bilo gotovo obširno in treba bi bilo veliko truda, a če se zavzamemo z dobro voljo, smo si v svesti, da bomo dosegli svoj namen v korist sebi ter svojemu narodu, ki bo končno res vedel in znal upoštevati vero, up, ljubezen do očetnjave.

Prosta stanovanja.

Glasom naredbe viš. šol. sveta se odtegne vsem tistim učnim osebam, ki imajo prosto stanovanje, polovico aktivitetne doklade. Ta naredba je gotovo sad hitrega in zato malo premišljenega dela in bi bila le takrat na mestu, če bi bila določena navedbenim potom velikost in kakovost stanovanj. Po tej naredbi bo plačeval učitelj, ki ima podstrešno sobico, ravno toliko, kakor njegov enako star tovariš nadučitelj za štiri sobe, kuhinjo, pralno kuhinjo, jedilno shrambo itd. V drugem slučaju imata star nadučitelj in mlad učitelj popolnoma enako stanovanje. Ker je nadučitelj službeno star, ima višjo aktivitetno doklado in mora plačevati več za isto stanovanje, kot njegov mlajši tovariš.

Po nekod daje mestni, oziroma krajni šolski svet namesto stanovanja v naruri odškodnino v denarju. Glasom zgoraj navedene odredbe bodo ti učitelji dobivali celo aktivitetno doklado in še stanarino povrh. Rekel bo morda kdo: »To je prostovoljni dar krajn. šol. svetov.« In prosto stanovanje? Ali ni tudi to prostovoljni dar? Kdo je pa še danes lastnik šole? Krajni šolski sveti, oziroma občine!

Dokler ne prevzame država šole in ne razlasti dosedanjih kraj. šol. svetov, oziroma občin, so šol. poslopja njih last in viš. šolski svet ne more izdajati nikakršnih naredb v zadevi razpolaganja s stanovanji. Šele takrat, ko prevzame država šolo in poskrbi za to, da bodo stanovanja po vseh šolah z ozirom na velikost in kakovost enaka, bi bila na mestu prej omenjena naredba. Dokler se to ne zgodi, je ta naredba krivična.

Ker pa stojimo na principu enakopravnosti in očemo, da bi imeli nekateri prosta stanovanja, drugi pa ne, bi bila na

mestu za sedanje prehodne razmere morada sledeča odredba: »Vsem tistim učnim osebam, ki imajo prosta stanovanja, ali pa dobivajo stanarino v denarju, se odtegne od aktivitetne doklade toliko, kolikor je vredno stanovanje po cenah, običajnih v dotičnem kraju; vendar pa ne sme presehati ta odškodnina (stanarina) nikdar polovice aktivitetne doklade.«

Vsa šolska vodstva se pozivljajo, da pošljejo namesto »Seznama učiteljev s prostim stanovanjem« ugovor v zgorajšnjem smislu. V novi državi hočemo biti vsi enaki!

FRAN SKULJ:

Okrajne učiteljske knjižnice.

Okrajne učit. knjižnice imajo po mnogih okrajih jako bogato zbirko knjig bodisi po številu, bodisi po vsebini; skoda le, da so po največ okrajih te knjižnice mrtvi zakladi, ki najmanjših obrestí ne donesajo. Posebnega zanimanja za te knjižnice ni, ker so večini učiteljsva od ročne in pa ker se navadno ne more narocniku točno postreči. Dogodi se pa tudi, da sedi izposojevalec na izposojenih knjigah eno leto ali več let. O knjižnici čuje govoriti učiteljsvo navadno samo enkrat v letu, to je ob uradni učit. konferenci, ko poroča knjižničar monotono, do atomenako leto za letom. Vendar bo treba nekaj ukreniti, da pridejo te knjižnice do veljave ter služijo svojemu namenu.

Nič boljši niso odnosaji te knjižnice v Ljubljani. V dobro zakienjeni sobi, po redu zložene knjige cakajo odjemalcev, a tih ni. Marsikateri učitelj ali učiteljica — zlasti mlajših — niti ne ve, kje je knjižnica. Na kmetih je vsaj stam učiteljski odbor dregnil tuintam v to zadevo, v Ljubljani pa menda stalnega odbora sploh ni, čemu bi tudi, saj se nadzorniku celo desetletje menda ni zdelo vredno enkrat sklicati stalni odbor k skupni seji. Upajmo, da se razmere vendarle v doglednem času izpremene in izboljšajo. Nacin poslovanja okrajnih učit. knjižnic bo treba izpremeniti. Za Ljubljano zlasti bi predlagal, da se ustanovi iz sedanje okr. učit. knjižnice — učiteljska čitalnica. Ta naj bi se izpopolnila bogato z Zavezino knjižnico, ki pa ostane lahko še dalje last Zaveze. Tudi sem mnenja, da bi marsikateri učitelj, zlasti onih, ki se priselijo kot upokojenci v Ljubljano — podarili v izpopolnitev knjižnice svoje lastne zbirke. Poleg raznih pedagoških revij in stanovskih listov naj bi bila naročena »Učit. čitalnica« po možnosti tudi na leposlovne, beletristične strokovne in dnevne časopise. Mesto knjižničarja naj bi prevzel kak upokojen učitelj, v razbremenitev lahko dva ali trije, ki bi si delo primerno porazdelili. Tako aranžirana knjižnica — oziroma čitalnica — bi bil vabljiv predmet vsemu učiteljsstvu, imela bi pravi pomen, in dragoceni zaklad knjig bi prišel do veljave. Učiteljsvo bi imelo lepo priliko zbirati se v knjižnici, spoznavati se po bližje ter si utrditi sedaj dokaj razrahljano stanovsko skupnost in samozavest.

Moj predlog se nanaša samo na Ljubljano. Če ima kdo kaj boljsega v mislih, naj se oglasi.

FRAN SKULJ:

Nekaj o gospodarskih šolah.

Vem, da ni naloga razpravljati o gospodinskih šolah; vendar naj mi bo dovoljeno nekoliko skromnih vrstic o tej stvari.

Zdi se mi neobhodna potreba ustanovitve visokih državnih gospodinskih šol po vsej kraljevini. Za Slovenijo mislim, da bi zadostovale tri. Te šole naj bi bile zasnovane tako, da bi nudile obiskovalkam teoretično in praktično vedo iz vseh panog gospodinjstva. Podrejene bi morale biti direktno ministrstvu za prosveto. Namen teh šol bi bil vzgajati dobre učiteljice gospodinjstva. Dostop v te šole bi imele učiteljice ljudskih šol, absolventinje višjih dekl. šol., licejev in srednjih šol. Upravo, vodstvo in učiteljsvo viš. gospodinskih šol bi morale biti v rokah posebnih učiteljev, ker bi morala nuditi ta šola znanje iz življenja za življenje. Učiteljice, ki bi dovršile višjo gospodinsko šolo, bi se nastavlale po vseh večrazrednicah — vsaj po ena — kot ljudske učiteljice, bile bi pa obvezane prirediti vsako leto v zimskih mesecih na svojih šolah kmetiškimi deklicam po dovršem šol. dobi pouk iz gospodinjstva. Ti tečaj bi bili — kakor naj bi bili tudi za dečke po dovršeni šol. dobi tečaj iz gospodarstva in kmetijstva — po določenem učnem načrtu za učiteljsvo očieleni. Na ta način bi imel vsak šol. okoliš svojo gos-